

RESUMÉ

Název práce: „Milovat život je pravá bohoslužba.“ – Analýza vybraných josefinských morálně-teologických traktátů

Autor: Jaroslav Lorman

Hlavním záměrem práce bylo ověřit platnost teze Ernsta Cassirera, že „*nejsilnější myšlenkové impulsy osvícenství a jeho vlastní duchovní síla se nezakládají na odklonu od víry, nýbrž na novém ideálu zbožnosti, jež nastoluje, na nové formě náboženství, kterou ztělesňuje*“¹ pro materiál české provenience. Morální teologie je charakteristická svým úzkým sepětím s životem, jež usiluje do jisté míry formovat, zároveň však musí reagovat na jeho výzvy. Tato bipolarita je dobře patrná na analyzovaných traktátech Augustina Zippeho, *Anleitung in die Sittenlehre der Vernunft und der Offenbarung* (Prag 1778) a *Von der moralischen Bildung angehender Geistlichen im Generalseminario in Prag* (Prag 1784), Ignaze von Fabinaniho *Grundzüge der kristlichen Sittenlehre* (Wien 1789) a *Einleitung in die Sittenlehre des Christenthums* (Prag 1792) Franze Fritsche. Ve všech se nalézají ozvuky dobových proměn (rušení klášterních komunit, školské reformy ap.), jejich autoři však vztahují tento časný kvas k antropologickému založení svých etických konceptů. Cesta ke spáse jim totiž není ničím jiným než dovršením lidské přirozenosti, jež má svůj cíl v dokonalosti a blaženosti.

Analýza prací josefinské křesťanské etiky reflektuje vztah mezi rozumem a zjevením. Přirozeně lidské základy mravnosti jsou nahlédnutelné světlem rozumu pozorováním přírody a lidského chování v dějinách, zjevení přísluší jejich završení v poukazu na jejich završení ve věčné blaženosti. Vyjádřeno z jiného aspektu – zatímco rozum setrvá u spravedlnosti a mudrcké dokonalosti, zjevení překročí obojí odkazem na Boží otcovskou lásku a milosrdenství. V pasážích věnovaných tzv. filosofické etice se široce uplatňují stoicí

¹ Ernst CASSIRER, *Die Philosophie der Aufklärung*, Hamburg 1998, str. 180; podobně o josefinismu Heribert RAAB, *Staatskirchentum und Aufklärung in den weltlichen Territorien des Reiches – Theresianismus und Josephinismus*, in: Hubert JEDIN, *Handbuch der Kirchengeschichte*, Bd. V, Freiburg, Basel, Wien 1970, str. 513 (srov. kap. III Konfesionalizace, spiritualizace a josefinismus, str. 16nn)

autoři (Seneca, Epiktétos, Marcus Aurelius), části tematizující zjevení staví na biblických textech (zvláště u Ignaze von Fabianiho).

Základním architektonickým principem zkoumaných etických traktátů je tzv. činná bliženská láska (*thätige Nächstenliebe*), pramenící z jednání Boha se stvořením a prostupující požadované ctnostné chování Jeho obrazu – člověka. Individualizující cesta k dokonalosti a spáse je opuštěna a velká pozornost je věnována sociálně-etické problematice.

Konkrétní morálka je pojednána podle tří stoických oblastí vztahu k Bohu, k sobě samému a ke druhým lidem a tuto strukturu zachovává i předložená analýza. Zkoumané etické traktáty nesou četné znaky osvícenského diskursu (antropologická zaměřenost, tematizace vztahu rozumu a zjevení, zmíněný důraz na sociální aspekt spásy i blaženosti, kritika tzv. pověrečné křesťanské praxe...), ty jsou však korigovány primátem zjevení a Boží lásky projevené na Kristově kříži, tedy prvky, které snad lze považovat za křesťanské *proprium*.

Práce obsahuje 179 360 znaků.